

مقطع تحصیلی: کاردانی □ کارشناسی ✓ رشته: معماری ترم: دوم سال تحصیلی: ۱۳۹۸ - ۱۳۹۹
 نام درس: فرم و فضا نام و نام خانوادگی مدرس: معصومه حیدری مقدم
 آدرس email مدرس: arc_mas2006@yahoo.com تلفن همراه مدرس: 09124893080

جزوه درس: فرم و فضا مربوط به هفته: اول □ دوم □ سوم □ چهارم □ پنجم □ ششم □ هفتم □ هشتم □ نهم □
 دهم □ یازدهم □ دوازدهم □ سیزدهم ✓
 text: دارد ✓ ندارد □ voice: دارد □ ندارد ✓
 power point: دارد □ ندارد ✓
 تلفن همراه مدیر گروه:

بسمه تعالی

سازمان فضایی

ادراک مجموعه های معماری مستلزم یک جریان تبعیض، تمیز، ترکیب، تلفیق است که از فهم تشابه ها و تمایزها بین فضاهای مختلف آغاز می شود و تا شناسایی واضح این تشابه ها و تمایزها اعتلا می یابد. از نظر کالبدی می توان یک شهر را شامل مجموعه هایی از واحدهای معماری یا ساختمان ها دانست که با انتظام خاصی قرار گرفته و یا با یکدیگر ترکیب شده باشند. در این صورت می توان شهر را مجموعه ای با یک نظام سلسله مراتبی متشکل از تک عناصر معماری، مجموعه های معماری بلوک های شهری، محله ها و کل شهر مورد مشاهده و تحلیل قرار دارد. هویت و ویژگی خاص یک شهر از ویژگی های تک عناصر معماری یا گونه های اصلی واحدها و تنوع گونه های فرعی منبث از آن ها و انواع ترکیب های عناصر معماری نشأت گرفته و در کیفیت های بصری و عملکردهای خاصی نمایان است. شکل کلی و غالب یک فضا را سازمان فضایی آن می نامند. عموماً شکل ساده شده و مشترک بین چند فضا را که قابلیت ساده تر شدن ندارد را سازمان فضایی آن اشکال می نامند. سازمانهای فضایی گوناگونی را می توان بر شمرد و فضاها را بر اساس آنها تحلیل نمود، اما در این میان خط و دایره از سازمان ها و برنامه های شناخته شده و بارز فضا است. در فضاهای معماری و شهرسازی ایرانی دو نوع سازمان فضایی کلی قابل تشخیص است:

سازماندهیهای فضایی

	۱ مرکزی یک فضای مرکزی غالب که تعدادی فضای فرعی حول آن گردآمده اند.
	۲ خطی آرایش خطی فضاها تکرار شونده
	۳ شعاعی یک فضای مرکزی که از آن سازماندهیهای خطی فضا به شکل شعاعی منشعب می شوند.
	۴ مجموعه ای فضاهایی که به علت مجاورت یا دارا بودن یک خصیصه مشترک بصری یا داشتن ارتباط، دسته بندی می شوند.
	۵ شبکه ای فضاهایی که در داخل محدوده یک شبکه بندی سازه یا سایر شبکه های سه بعدی سازماندهی می شوند.

ترکیبهای ۹ مربع: بررسی ای در باهاس

قابل توجه مدرسین محترم: حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

در بخش بعد در مورد طرق اصلی آرایش و سازماندهی فضاهای یک بنا بحث می‌شود. در نمونه‌ای نوعی برنامه یک بنا معمولاً "شرائطی برای انواع مختلف فضاها وجود دارد. شرایط فضاهای ممکن است از این قرار باشند:

- فضاها دارای عملکردهایی خاص باشند یا به فرم‌های خاصی نیازمند باشند ،
- فضاها از نظر کاربردی انعطاف پذیر باشند و آزادانه تنظیم شوند ،
- عملکرد، یا درجه اهمیت فضاها در سازماندهی بنا منحصر بفرد و یگانه باشد ،
- فضاها دارای عملکردهای مشابه باشند و بتوانند به صورت یک مجموعه عملکردی در کنار هم قرار گیرند یا در یک ترتیب خطی تکرار شوند .
- فضاها برای تامین نور، تهویه ، دید یا دسترسی به فضاهای سر باز، نیاز به باز شدن به بیرون دارند .
- فضاها برای خصوصی بودن باید مجزا شوند .
- فضاها باید براحتی قابل دسترس باشند .

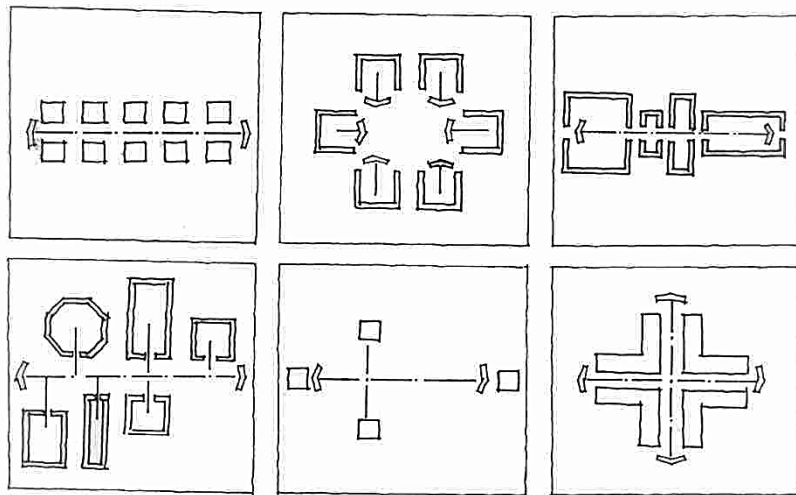
شیوه آرایش این فضاها می‌تواند اهمیت نسبی و نقش عملکردی یا سمبلیکشان را در سازماندهی یک بنا روشن نماید. تصمیم مبتنی بر اینکه چه نوع سازماندهی را در یک شرایط خاص باید بکاربرد بستگی خواهد داشت به :

- خواسته‌های برنامه بنا ، از قبیل نزدیکیهای عملکردی ، شرایط ابعادی ، دسته بندی فضاها از نظر سلسله مراتب و شرایط دسترسی ، نور یا دید ،
- شرایط خارجی محل (سایت) که می‌تواند شکل سازماندهی یا گسترش را محدود کند ، یا موجب شود که سازماندهی بطریقی صورت گیرد. که برخی خصوصیات را در محل در نظر گیرد و از برخی دیگر دوری جوید .

هر یک از دسته بندیهای مربوط به سازماندهی فضائی در یک بخش معرفی شده است و در آنجا در مورد ویژگیهای متعارف ، ارتباطات فضائی ، و انطباق محیطی آن بحث می شود . سپس طی یک سری مثالها ، نکات اصلی ای که در مقدمه آمده اند به تصویر کشانده می شوند . هر یک از مثالها بایستی از نظرهای زیر بررسی گردند :

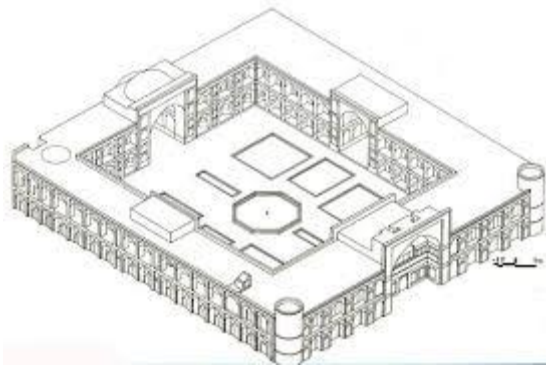
- چه نوع فضاهائی بکار رفته اند و کجا ؟ چگونه تعریف شده اند ؟
- چه ارتباطی بین فضاها برقرار شده است (ارتباط با یکدیگر و با فضای خارج) ؟
- ورودی سازماندهی از کجاست و مسیر حرکت به چه شکل می باشد ؟
- فرم خارجی سازماندهی چگونه است و چگونه می تواند با محیط خود منطبق شود ؟

۱- سازماندهی مرکزی

سازماندهی مرکزی ترکیبی است متعادل و معطوف به مرکز که از تعدادی فضاهای فرعی که حول یک فضای مرکزی بزرگ و غالب گرد آمده اند تشکیل شده است .

به طور کلی در این سازماندهی، فرم فضای مرکزی وحدت دهنده منظم می باشد و بزرگی آن به حدی است که می تواند تعدادی فضای فرعی را حول فرم خود جمع نماید .

فضاهای فرعی در این سازماندهی ممکن است از لحاظ عملکرد، فرم و اندازه بایکدیگر مشابه باشند و ترکیب کلی ای را بوجود آورند که دارای نظم هندسی است و نسبت به دو یا چند محور قرینه می باشد .

فضاهای فرعی ممکن است به خاطر جوابگویی به تک تک شرایط عملکردی، محیطی یا میزان اهمیت نسبی از لحاظ فرم یا اندازه بایکدیگر متفاوت باشند. این تفاوتها بین فضاهای فرعی امکان انطباق فرم سازماندهی مرکزی را با شرایط مختلف سایت فراهم می آورند ..

از آنجا که فرم یک سازماندهی مرکزی نوعاً "جهت دار نیست، چگونگی رسیدن و ورود به آن باید در سایت و به وسیله تفکیک یکی از فضاهای فرعی به عنوان فرم ورودی مشخص شود .

شکل سیرکولاسیون (مسیرهای حرکت) در یک سازماندهی مرکزی ممکن است شعاعی، حلقه ای یا مارپیچ باشد. به هر حال تقریباً در تمام موارد، مسیر سیرکولاسیون به فضای مرکزی ختم خواهد شد .

سازماندهیهای مرکزی ای که از فرم نسبتاً "متراکم و نظم هندسی برخوردار هستند می توانند به منظورهایی زیر بکار روند :

- نقاط یا "مکانهایی" را در فضا بوجود آورند .
- پایانه های را برای ترکیبات محوری تشکیل دهند .
- به شکل یک شی در داخل محدود یا حجم تعریف شده ای از فضا عمل نمایند .

